

Олександр Малюга, кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри іноземних мов і методик їх навчання

Педагогічного інституту Київського університету

імені Бориса Грінченка

КРИТЕРІЇ ВСТАНОВЛЕННЯ РІВНЯ ВОЛОДІННЯ МАЙБУТНІМИ ВЧИТЕЛЯМИ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ІНШОМОВНИМ ЧИТАННЯМ

У статті досліджено проблему встановлення рівня володіння іноземним читанням на старшому ступені навчання у вищій школі; проаналізовані зарубіжні тести й означені критерії встановлення рівня володіння майбутніми вчителями початкової школи іноземним професійно орієнтованим читанням.

Ключові слова: критерії встановлення, іноземне професійно орієнтоване читання, майбутній вчитель початкової школи.

Постановка проблеми. Сучасні тенденції в освіті диктують підвищені вимоги до вчителя початкової школи з правом викладання іноземної мови (ІМ), оскільки на нього покладено не тільки навчання та виховання підростаючого покоління, а також закладання основи для подальшого розвитку іноземних навичок та вмінь упродовж усього курсу вивчення ІМ.

З огляду на вищесказане, вчителю початкової школи необхідно постійно збагачувати свої знання та запозичувати професійний досвід у закордонних колег. Отже, особливо важливим стає розвиток у майбутніх вчителів початкової школи (МВПШ) навичок і вмінь іноземного професійно орієнтованого читання (ІПОЧ) як рецептивного виду мовленнєвої діяльності. Втім, недостатньо лише сформувати у студентів навички та вміння ІПОЧ, необхідно також визначити рівень володіння ними відповідними навичками й уміннями. Для цього мають бути чітко означені критерії встановлення рівня володіння ІПОЧ на відповідному етапі навчання ІМ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання встановлення рівня володіння ІПОЧ розглянуто як у фундаментальних працях [3; 4], так і у великій

кількості дисертаційних досліджень з методики навчання ІМ. Втім, на жаль, питання встановлення рівня володіння ІПОЧ на старшому ступені навчання ІМ у вищій школі (спеціалістів, магістрів) все ще залишається недостатньо дослідженим, а критерії встановлення рівня володіння ІПОЧ МВПШ з правом викладання ІМ – неозначеними.

Мета статті. Визначити й обґрунтувати критерії встановлення рівня володіння МВПШ ІПОЧ на старшому ступені навчання у вищій школі з урахуванням специфіки підготовки спеціалістів і магістрів з ІМ.

Виклад основного матеріалу. Для досягнення поставленої мети необхідно, перш за все, встановити об'єкти контролю рівня володіння МВПШ ІПОЧ. Так, нами вже означені об'єкти контролю рівня володіння ІПОЧ на старшому ступені навчання у вищій школі [2]. До них належать такі: мовленнєві навички та компенсаційні вміння, що забезпечують точність розуміння тексту та вміння, що забезпечують повноту розуміння тексту. Повнота, точність та глибина – є характеристиками розуміння іншомовного тексту, означені С.К. Фоломкіною [4]. Ступінь повноти розуміння відображає кількісну міру інформації, вилученої читачем із тексту. Точність розуміння характеризує якісну сторону сприймання інформації тексту читачем. Глибина розуміння проявляється в інтерпретації вилученої інформації [4, 13].

Беззаперечним виступає той факт, що до об'єктів контролю рівня володіння МВПШ ІПОЧ необхідно віднести ступінь повноти розуміння студентом іншомовного тексту в залежності від мети, яку він ставить перед собою, а також точність розуміння, оскільки неадаптовані фахові тексти презентують конкретні предметні дані. Точність, на нашу думку, є необхідним критерієм оцінки прочитаного, оскільки висока точність розуміння знижує вірогідність помилковості МВПШ при читанні тексту. Щодо глибини розуміння, то ми не вважаємо за необхідне виділяти цю характеристику обов'язковим об'єктом контролю, оскільки МВПШ обробляє предметну інформацію з позиції власних фахових знань, яких вже має бути достатньо для належної її оцінки, інтерпретації та висновків.

Враховуючи вищесказане, вважаємо за доцільне віднести до об'єктів контролю рівня володіння МВПШ IPOЧ мовленнєві навички та компенсаційні вміння, що забезпечують точність розуміння тексту та вміння, що забезпечують повноту розуміння тексту.

Ми поділяємо точку зору С.К. Фоломкіної відносно того, що рівень сформованості навичок та вмінь IPOЧ доцільно перевіряти за допомогою належним чином укладених тестів [4], оскільки тести дозволяють перевірити велику кількість об'єктів контролю, зекономити час, ставлять в однакові умови всіх студентів.

У процесі створення тестових завдань ми робили опертя на вже існуючі тести для визначення рівня володіння іншомовним читанням, оскільки комплексну перевірку рівня володіння IPOЧ доцільно здійснювати за допомогою спеціально розроблених тестів. На сьогодні існує низка спеціально розроблених тестів, за допомогою яких можна точно встановити рівень володіння іншомовним читанням. До таких належать тести для складання Кембриджських екзаменів «UCLES Main Suit», оскільки вони розроблені з урахуванням рівнів володіння ІМ, встановлених комітетом з питань освіти та культурного співробітництва Ради Європи [6].

У попередньо проведених нами дослідженнях було визначено, що початковий рівень володіння IPOЧ у курсі навчання ІМ спеціаліста та магістра повинен відповідати рівню В2 (Незалежний користувач) [1]. Цьому рівню відповідають тести ВЕС 2 (Vantage) [5] та FCE [7]. Нами було проаналізовано структуру цих двох тестів. Аналіз тесту FCE [7] показує, що його завдання переважно спрямовані на перевірку рівня сформованості вмінь читання, які забезпечують повноту розуміння. Втім, тест не містить завдань для контролю рівня сформованості мовленнєвих навичок читання, що зумовлює недостатню перевірку точності розуміння тексту. Зважаючи на важливість перевірки точності розуміння студентами фахового тексту, тест FCE не може повністю визначити рівень володіння МВПШ IPOЧ. Проаналізувавши тест ВЕС 2 [5], ми дійшли висновку, що він є найбільш відповідним для встановлення рівня володіння

студентами ІПОЧ, оскільки поруч із завданнями, спрямованими на перевірку повноти розуміння тексту, тест містить такі, що дозволяють перевірити точність розуміння.

Розглянемо структуру тесту ВЕС 2 докладніше. Тест складається з п'яти частин, кожна з яких є завданням [5]. Перше завдання спрямоване на вибір тексту, що відповідає окремому реченню. Друге завдання передбачає заповнення наявних у кожному абзаці прогалин реченнями, що пропонуються. Третє – включає вибір відповіді на запитання по кожному абзацу тексту. Четверте завдання полягає у виборі одного з чотирьох варіантів слів для заповнення прогалин лексичними одиницями у тексті. П'яте завдання спрямоване на знаходження мовної або смислової помилки в рядку тексту [5]. Детальний розгляд структури тесту ВЕС 2 надає нам можливість зробити висновок про те, що перше, друге і третє завдання фактично забезпечують контроль повноти розуміння студентами фахового тексту. Четверте та п'яте завдання спрямовані на перевірку рівня сформованості мовленнєвих навичок ІПОЧ. Ці завдання допомагають здійснити контроль точності розуміння МВПШ фахового тексту.

Розгляд завдання тесту у співвіднесенні з вимогами до рівня володіння іншомовним читанням, що передбачені рівнем В2, попередньо визначеними видами читання та уміннями ІПОЧ, що є необхідними студенту старшого етапу для розуміння фахового тексту [1], дають нам можливість означити критерії встановлення рівня розуміння прочитаного. Так, перше завдання дозволяє перевірити рівень володіння пошуково-переглядним читанням, що включає такі вміння: переглядати текст з тим, щоб отримати загальну уяву про його зміст, здійснювати пошук та виділяти з тексту потрібну інформацію, прогнозувати зміст за його назвою.

Друге завдання надає можливість перевірити рівень володіння вивчаючим читанням, що включає такі вміння: встановлювати смислові зв'язки між реченнями і об'єднувати їх у смислові частини, максимально повно і точно вилучати з іншомовного тексту інформацію, що утримується в ньому, співвідносити окремі смислові частини тексту, прогнозувати зміст тексту за його

назвою, використовувати наявні фонові знання для розуміння тексту.

Третє завдання спрямоване на контроль рівня володіння ознайомлюючим читанням, що передбачає перевірку сформованості таких умінь: прогнозувати зміст тексту за його назвою, сприймати речення/абзац як смислове ціле і визначати головне та другорядне в ньому, узагальнювати інформацію, отриману з тексту, використовувати наявні фонові знання для розуміння тексту, ігнорувати слова, що не потрібні для загального розуміння тексту, швидко читати текст для загального ознайомлення з інформацією, що утримується в ньому.

Четверте та п'яте завдання спрямовані на контроль рівня сформованості мовленнєвих навичок ІПОЧ. Перевірка рівня сформованості мовленнєвих навичок ІПОЧ є необхідною, оскільки вони забезпечують точність розуміння, що є важливим для читання МВПШ фахового тексту. Четверте завдання дозволяє перевірити сформованість лексичних навичок ІПОЧ, а саме: співвідносити значення слова з контекстом речення, прогнозувати вживання слів, здогадуватись про значення слова за граматичним та/або синтаксичним ключами. П'яте завдання спрямоване на перевірку сформованості граматичних навичок читання, до яких належать такі: встановлювати смислові зв'язки між словами, прогнозувати вживання синтаксичних структур.

Отже, ми можемо зробити висновок про те, що тест дозволяє перевірити переважну кількість виділених нами вмінь, які, в свою чергу, об'єднуються у групи, що складають об'єкти контролю володіння МВПШ ІПОЧ. Кожне окреме завдання тесту є відповідним критерієм встановлення рівня володіння студентами ІПОЧ. Проведемо уточнення п'яти критеріїв встановлення рівня володіння МВПШ ІПОЧ. Перші три критерії спрямовані на перевірку повноти розуміння тексту, і включають контроль сформованості мовленнєвих умінь читання, а саме: контроль рівня володіння пошуково-переглядним читанням, рівня володіння вивчаючим читанням, рівня володіння ознайомлюючим читанням. Два останні критерії дозволяють перевірити точність розуміння тексту і включають контроль сформованості мовленнєвих навичок читання, а саме: сформованості лексичних навичок і сформованості граматичних навичок читання.

Критерії встановлення рівня володіння МВПШ ІПОЧ у співвіднесенні з відповідними об'єктами контролю наведено в таблиці.

Таблиця

Співвіднесеність критеріїв встановлення з об'єктами контролю рівня володіння МВПШ ІПОЧ

Об'єкти контролю	Повнота розуміння тексту			Точність розуміння тексту	
	Сформованість мовленнєвих умінь			Сформованість мовленнєвих навичок	
Критерії оцінювання	рівень володіння пошуково-переглядним читанням	рівень володіння вивчаючим читанням	рівень володіння ознайомлюючим читанням	сформованість лексичних навичок	сформованість граматичних навичок

Необхідно також врахувати той факт, що для контролю початкового та підсумкового рівнів володіння МВПШ ІПОЧ на старшому ступені варто використовувати професійно-орієнтовані тексти, що передбачені програмою. Такі тексти мають відбиратись з відповідних підручників та автентичних джерел, виходячи з професійного предметного змісту фахових дисциплін, який наведено в освітньо-професійних програмах підготовки бакалавра, спеціаліста та магістра за відповідною спеціальністю.

Висновки. Отже, нами були проаналізовані зарубіжні тести, означені критерії та запропоновані види тестових завдань для встановлення рівня володіння МВПШ ІПОЧ, спираючись на відповідні об'єкти контролю. Перспективою подальших досліджень є вивчення професійних інформаційних потреб студентів старшого етапу у вищому навчальному закладі – МВПШ, дослідження жанрових та мовних особливостей фахових англомовних текстів різноманітної тематики та укладання методичних рекомендацій щодо перевірки рівня володіння ІПОЧ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Малюга О.С. Експериментальна перевірка методики навчання професійно орієнтованого читання наукових англомовних текстів магістрантів аграрних спеціальностей / О.С. Малюга // Вісник Київського національного лінгвістичного університету. – 2005. – Вип. 9. – С. 61-71. – (Серія Педагогіка та психологія)

2. Малюга О.С. Оцінювання рівня володіння іншомовним читанням на старшому ступені навчання у вищій школі / О.С. Малюга // Освіта Донбасу. – 2011. – № 6 (149). – С. 49-52.

3. Серова Т.С. Психологические и лингводидактические аспекты обучения профессионально-ориентированному чтению в вузе / Т.С. Серова. – Свердловск : Изд-во Уральского ун-та, 1988. – 227с.

4. Фоломкина С.К. Обучение чтению на иностранном языке в неязыковом вузе / С.К. Фоломкина. – М. : Высшая школа, 1987. – 207с.

5. BEC : Business English Certificate : Vantage : Practice Tests : Four tests for the Cambridge Business English Certificate. – Oxford : Oxford University Press, 2002. – 104 p.

6. Common European Framework of Reference For Languages : Learning, Teaching, Assessment. – Cambridge : Cambridge University Press, 2001. – 260 p.

7. First Certificate in English : handbook for teachers. – Cambridge : University of Cambridge ESOL Examinations, 2005. – 60 p.

Малюга А.С. Критерии определения уровня владения будущими учителями начальной школы иноязычным чтением

В статье исследована проблема определения уровня владения иноязычным чтением на старшем этапе обучения в высшей школе; проанализированы зарубежные тесты и выделены критерии определения уровня владения будущими учителями начальной школы иноязычным профессионально ориентированным чтением.

Ключевые слова: критерии определения, иноязычное профессионально ориентированное чтение, будущий учитель начальной школы.

Malyuga O. Criteria for determining the ability of future primary school teachers to read foreign texts

The problem of determining the ability to read foreign texts at the senior stage of higher schools has been investigated in the article; foreign tests have been analyzed and criteria for determining the ability of future primary school teachers to read profession-oriented foreign texts have been specified.

Key words: criteria for determining, to read profession-oriented foreign texts, future primary school teachers.